

BALKAN IN VZHODNO VPRAŠANJE

A)

- Turki so glavni
- od dunajske vojne (od 1683 do 1699) Se začenja postopni umik Turkov iz srednjega Podonavja
- posledice so: - Turki izgubijo možnost plenjenja; ni več vojnega plena
 - način vojskovanja je enako kot v 16. st.
- rigidna fevdalna država z zaostalim sistemom napram Evropi
- so v krizi
- v turški vojski sta zavlada nered in neposlušnost, nesposobnost modernizacije
- janičarji in spahije so ostali brez vseh možnosti dobivanja vojnega plena, se jim godi vedno slabše in zato so začeli izkoriščati rajo
- vsa zemlja v Turčiji je last sultana
- za vojaške usluge si dobil zemljo
- spahije so večali dajatve in tlako, janičarji pa so silili kmete, da bi jim izročili zemljo (baštino) in jih priznali kot nove gospodarje – čiftluk sahibije
- ljudstvo je nogokrta odšlo v hajduštvo
- v trgovin so bili Turki samo posrednik med Evropo in vzhodom
- beograjski pašaluk (sestava prebivalstva): 35% Srbov; ostalo: Cincarji, Grki, Turki
- balkanski narodi nimajo svojega meščanstva, ki bi se lahko uprlo
- notranje slabosti turške države so nekateri izkoriščali: - notranji razpad na samostojne enote
 - od sultana so se ločili vsi, ki niso bili pravi Turki
 - v Bosni so se ločevale velike družine, ki so se

osamosvajale

- v Albaniji se je fevdalec sam osamosvojil
- fevdalna anarhija
- Avstrija in Rusija poskušata to izkoristiti
- med avstrijsko turškimi vojnami so Avstriji pridobili na svojo stran Srbe
- 1788-91 je bila taka vojna
- na svoje stroške so opremili in izurili srbsko vojsko - Avstrijci
- odred Koče Anđelkovića, ki so ga poslali čez Donavo v beograjski pašaluk
- odred je bil uspešen in to področje so začeli imenovati Kočina krajina
- cilj je bil presecati turške vezi med Nišem in Beogradom
- Avstrijci v tej vojni niso zmagali in v Svištofu podpisali premirje brez Srbov
- avstrijski vpliv se je tako širil v Srbiji
- Rusija pa je svoj vpliv večala v Črni gori (trdili so, da ščitijo pravoslavno cerkev)
- dajali so jim finančno pomoč, »moli se bogu, drži se Rusije«
- tajni sporazum med Katarino II. in Jožefom II. v katerem sta si obe sili razdelili Balkan
- Angleži in Francozi so bili pasivni, vendar so delali na tem, da se Avstrija in Rusija ne bi mogli razviti

B). in II. srbski upor

- Selim III. Se je odločil, da bo spremenil razmere v deželi – sultan reformator
- reforme so se poznale tudi v beograjskem pašaluku
- reforme: - pregnal je janičarje
 - Srbom je potrdil pravico do lastne oblasti, celo do samouprave avtonomnih kneževin
 - z odhodom janičarjev so se davki plačevali samo še spahijam in sultanu
 - srbski knezi so ta davek pobirali in ga dajali spahijam in sultanu – Turki ne prihajajo več med

Srbe

- spahije so lahko stanovale samo v Beogradu (pretežno muslimanski)
- zaživela je živinska trgovina z Avstrijo
- janičarji pa so se še vedno upirali, zato so Srbi lahko organizirali lastno obrambo proti njim
- konzervativne sile pa so bile proti sultanu
- Selim III. In beograjski paša sta bila ubita
- Srbom so odvzeli prejšnje pravice, ti pa se seveda niso strinjali, saj so med tem obogateli
- srbski knezi so se začeli upirati in iskati povezave z Avstrijo in Rusijo
- 1804 je prišlo do pokola knezov (sečnja knezova), pobili so jih janičarji
- začne se prvi srbski upor, Karađorđe (črni Jurij) je prvi vodja
- upor je bil naperjen proti janičarjem in lokalnim krvnikom
- uporniki so bili do 1807 strpni do sultana
- ko se je upor začel, so Srbi v nekaj tednih pregnali janičarje in se začeli s Turki pogajati za prejšnje pravice (za kneza, ki ga bodo sami volili, sami bodo pobirali davke; obrambo bodo organizirali sami)

- Turki pa so zavlačevali in Srbi so obnovili boj
- v Srbiji se je začela ustanavljati državna uprava
- Karađorđa je srbska skupščina imenovala za vrhovnega in dednega srbskega kneza
- tudi Rusi so se zapletli v vojno s Turki (da bi prišli ven iz Črnega morja)
- Srbom je to dalo pogum
- 1806 so Turki ponudili Srbom lčkov mir
- Turki so pristali na srbske mirovne pogoje iz 1804
- srbi pa so dobili krila in hoteli še več
- opijanjeni od zmag so Srbi nadaljevali vojno proti Turkom, Rusi pa so postali njihov velik zaveznik
- 1812 je NB napadel Rusijo in Rusi so sklenili premirje s Turčijo v katrem pa je bilo zapisano, da morajo biti Turki korektni do Srbov
- Turki pa so nato odpravili Srbe
- jedra upora: Šumadija, Kragujevska nahija, Beograjska nahija in Rudniška nahija
- II. srbski upor se je začel 1813 vodil pa ga je Miloš Obrenović, ki je že 1816 sklenil premirje
- Srbija je dobila polavtonomen položaj
- v Beogradu ostane turški paša, srbi sami pobirajo davke, spahije se vrnejo
- Turki so se vedno manj vtikali v srbske notranje razmere
- dve rodbini: Karađorđevići in Obrenovići
- odrinski mir 1829:
 - Rusi so izpolnili svojo obljubo, od Turkov so zahtevali podpis dveh sultanovih listin
 - Srbija je dobila notranjo samoupravo
 - Miloš Obrenović je postal vrhovni in dedni knez
 - srbskemu pašaluku so pridružili še šest nahij ob Nišu in Vidinu
- dokončno samostojnost pa so Srbi dobili 1878 z berlinskim kongresom

C) Črna gora

- 1499 je prišla pod Turčijo
- Turki se niso mešali v naravne razmere
- ČG-ji so živeli po straih plemenskih običajih – krvna osveta
- plemena so živela sprta med seboj
- Cetinski vladike – verski poglavarji
- Danilo Petrović – vladika (1/2 18. st.)
- ČG-ji so pravoslavci, Danilo je plemena povezal
- on se je tudi prvi začel povezovati z Rusi
- v ČG so kmalu poskusili oblast razširiti Bnečani, ki so se povezovali z uglednimi družinami (Radonjić)
- guvernadur: funkcija, ki je bila postavljena v ČG; imel je veliko oblasti
- v 2/2 18. st. se je tudi v ČG začela postavljati oblast, boji med Petrovići in Radonjići
- 1796 bitk pri Kruzih: ruško-turška vojna, ČG – ji so v bitki aktivno sodelovali in se s tem tudi rešili turške nadvalde
- formalno so sicer še plačevali davke, vendar se niso smatrali za podložnike turške države
- 1803 črnogorski zakonik, ki določa nova pravila v državi
- Peter I. Petrović je predstavil zakonik in uvedel davek za vse državljane
- nihče (razen Petrovića) ni teg davka plačeval
- uvedli so sodišča, ki jih ni noben upošteval
- državna oblast je morala najprej odstraniti plemenska nasprotja
- Peter II. Petrović Njegoš- ukvarjal se je bolj z kulturnimi zadevami
- ČG se začne odpirati svetu
- 1878 tudi uradno dobijo samostojnost